

کتاب کار
درسنامه ریاضی
www.ketab.ir

کتاب کار درسنامه مهارت‌های پژوهشی
نویسنده: مهدی محقق فر

گروه علمی: مهدی حقی، مجتبی زارعی، مجید طوقی،
محمد ساجدی، جواد رفیعی، مهدی محقق فر، صالح مازنی
ارزیابان: علی زینتی، مجتبی زارعی
استادار دساز آموزشی: مهدی محقق فر

ناشر: انتشارات مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه
چاپ: اول / ۱۴۰۳
شمارگان: ۵۰۰ نسخه

رده بندی کنگره: ۹/۱۵۵/۱۸۰

رده بندی دیوبی: ۰۰۱/۴۲

شماره کتاب شناسی: ۹۶۸۰۷۵۸

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۵۸-۱۱۵-۱

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

www.ketab.ir

صاحب نظران، استادان و طلاب ارجمند می‌توانند نقدهای سازنده
و پیشنهادهای خود را درباره مقوم درسی حوزه از طریق پایگاه
www.Diadvin.ir بیان فرمایند.
شماره تماس مرکز تدوین مقوم و منابع درسی: ۰۲۵۳۳۹۱۰۹۷۰
وینگاه انتشارات: ۰۲۵۳۷۷۳۵۴۷
نشر حوزه در ابتدا و اینستاگرام: @Nashre_Howzeh

مقدمه مرکز

عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام يَقُولُ: «كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام يَقُولُ: يَا طَالِبَ الْعِلْمِ، إِنَّ الْعِلْمَ دُو فَضَائِلَ كَثِيرَةٍ: فَرَأْسُهُ التَّوَّاضُعُ ... وَحِفْظُهُ الْفَقْهُصُ ...»^۱

حوزه‌های علمیه شیعه خاستگاه و پایگاه شیدائینی است که مسیر طلب علم را برترین راه برای دست یافتن به فضائل و ارزش‌های بی‌شمار الهی و انسانی شناخته‌اند. پرتو افکندن روشنای علم بر انسان چنان هویتی به جان و تن او می‌بخشد که او را به جایگاه میراث‌داری انبیا و رسولان خداوند و راهبری مؤمنان فرهیخته می‌رساند. رسالت عظیم عالمان تربیت‌یافته در حوزه دریافت، تبیین، ترویج و تبلیغ آموزه‌های انسان‌ساز و تربیت انسان‌های خدامحور است که این بایسته نیازمند برنامه‌ریزی دقیق، صحیح و جامع است.

از ارکان اصلی نظام آموزشی- تربیتی فعال و اثرگذار، مانند حوزه علمیه، پروراندن استعداد و توان پژوهش و آموختن مهارت‌های گوناگون پژوهشگری است. حفظ و بقا، تعمیق و تدقیق، همچنین توسعه و گسترش علم در گرو بهره‌مندی از روش‌ها، ابزارها و فناوری‌های جدید و افزایش مهارت پژوهشی است. از این‌رو همواره در آموزه‌های اسلامی و در سنت دیرین تعلیم و تربیت در حوزه‌های علمیه، تحقیق و پژوهش مورد تأکید و توجه فراوان بوده است. با توجه به پویایی حوزه‌های علمیه و به برکت جریان یافتن تحولات نوین در آن، اینک پژوهش نه تنها از برترین روش‌های یادگیری و یاددهی حوزویان است بلکه میبانی، روش‌ها، فنون و مهارت‌های آن به صورت درس مستقل آموزش داده می‌شود.

این اهمیت کم‌نظیر و اهتمام شایسته معاونت پژوهش حوزه‌های علمیه به‌ویژه معاون محترم و دانشمند آن، مرکز تدوین متون و منابع درسی را بر آن داشت آثار و روایات ارزشمندی در زمینه مهارت‌های پژوهشی تألیف و تدوین کند. کتاب «درسنامه مهارت‌های پژوهشی» با هدف آموزش مهارت‌های پژوهشی در سطح مقطع سطح یک تولید شده است. مجموع تمرین‌ها و فعالیت‌های پژوهشی توصیه شده در کتاب درسی بخش زیادی از حجم کتاب را با خود اختصاص می‌داد. از این‌رو با هدف ایجاد تمرکز در فعالیت‌های تمرینی مرتبط با پژوهش ضرورت داشت کارروزی‌ها در قالب مجزای تولید و نشر شود. این اثر با عنوان «کتاب کار درسنامه مهارت‌های پژوهشی» تولید شد و با همکاری کارروزی مهارت‌های پژوهشی کتابی مفید و کاربردی است.

سامان‌یابی این اثر مرهون پیگیری معاونت محترم پژوهش حوزه و معاونین محترم پژوهش استان‌ها و واحدهای آموزشی، اساتید و مدرسان محترم است. جناب حجت الاسلام والمسلمین مهدی محقق‌فر، از با تجربه‌ترین اساتید و مدیران پژوهشی حوزه به‌ویژه در مقطع مقدمات و سطح حوزه هستند و حاصل دانش و تجربه خود را در این نوشتار بر قلم آورده‌اند. ما نیز مراتب سپاس و قدرشناسی خویش از ایشان اعلام می‌داریم.

همچنین مرکز تدوین متون و منابع درسی حوزه‌های علمیه از تلاش‌های ارزبایان علمی و اعضای محترم کارگروه پژوهش حجج اسلام آقایان صالح مازنی، مهدی حق، مجتبی زارعی، مجید طرقي، محمد ساجدی، مهدی محقق‌فر، جواد رفیعی و علی زینتی که با نظارت علمی و پیشنهادهای عالمانه بر داشته‌های این اثر افزودند، قدردانی می‌کند.

از آنجا که افزایش بهره‌های علمی و روشی منابع علمی جز با نگاه و نقد عالمانه و موشکافانه استادان ارزشمند به دست نمی‌آید، پیشاپیش از همه بزرگوارانی که ما را از نقدها و پیشنهادهای اصلاحی خویش بهره‌مند می‌سازند سپاس‌گذاری می‌کنیم. امیدواریم دیدگاه‌های اصلاحی و تکمیلی خود را از طریق پایگاه www.dtdadvin.ir با ما در میان گذارید.

مرکز تدوین متون و منابع درسی حوزه‌های علمیه

بهار ۱۴۰۳

فهرست مطالب

فصل اول: روش مطالعه برای پژوهش

- درس اول: مطالعه مؤثر چیست؟ ۱۳
- درس دوم: چگونه می‌توانم یک مطالعه مؤثر داشته باشم؟ ۲۱

فصل دوم: روش تحقیق

- درس سوم: پژوهش چیست؟ ۲۵
- درس چهارم: چطور می‌توانم یک مسئله خوب برای تحقیق انتخاب کنم؟ ۲۷
- درس پنجم: چگونه می‌توانم یک طرح تحقیق خوب بنویسم؟ ۲۹
- درس ششم: چگونه یک پروانه علمی تشکیل بدهم؟ ۴۳
- درس هفتم: از پرونده علمی تا حل مسئله تحقیق ۴۹
- درس هشتم: چگونه نتایج تحقیق را گزارش کنم؟ ۵۱

فصل سوم: روش تحقیق

- درس نهم: مقاله علمی چیست؟ ۵۵
- درس دهم: بند چیست؟ ۵۷
- درس یازدهم: فنون بندنویسی ۵۹
- درس دوازدهم: مقاله کوتاه چیست؟ ۶۱
- درس سیزدهم: چگونه یک مقاله کوتاه بنویسم؟ ۶۳
- درس چهاردهم: چگونه یک مقاله علمی بنویسم؟ ۶۵

فصل چهارم: فناوری اطلاعات در پژوهش

- درس پانزدهم: منابع دیجیتال چیست؟ ۶۹

درس شانزدهم: چگونه می‌توانم از نرم‌افزارهای ابزاری در پژوهش کمک بگیرم؟ ۷۱

پیوست اول: نمایه پژوهش درسی متناسب با مطالب آموزشی کتاب ۷۳

پیوست دوم: نمایه کاربردهای نمونه نرم‌افزار word در فرآیند پژوهش ۷۷

پیوست سوم: منابع برای مطالعه تکمیلی ۸۱

فهرست منابع ۸۳

www.ketab.ir

مقدمه مؤلف

اثر «درسنامه مهارت‌های پژوهشی» کتاب درسی سطح یک برای یادگیری مهارت‌های پژوهشی تهیه شده و شامل شانزده درس در زمینه روش مطالعه برای پژوهش، روش تحقیق، روش نگارش علمی و روش استفاده از فناوری اطلاعات در پژوهش است. از آنجایی که این درس، نظری - عملی است، ضمیمه کتاب کار به این متن برای اثربخشی بیشتر در تقویت مهارت‌های پژوهشی لازم است تا تمرکز بیشتری بر کارورزی‌ها وجود داشته باشد، بدین منظور این درس به صورت متن حاضر در اختیار فراگیران محترم و استادان قرار گرفته است.

برای استفاده بهتر توصیه می‌شود پس از یادگیری مطالب نظری هر درس و پاسخ به پرسش‌های پایانی آن، کارورزی‌های متناظر درس را با کمک استاد در کتاب کار انجام دهید. پس از انجام دادن کارورزی‌ها می‌توانید با صلاح‌دید استاد بخشی از جلسات درسی را به گفت‌وگو و تبادل نظر و اشتراک تجربیات اختصاص دهید. در صورت علاقه‌مندی می‌توانید کارورزی‌ها را توسعه دهید و تمرین‌های بیشتری را مطابق الگوی ارائه شده برای خودتان طراحی و زیر نظر استاد انجام دهید.

در پایان این کتاب، سه پیوست زیر تعبیه شده است:

پیوست اول: نمایه پژوهش درسی متناسب با مطالب آموزشی کتاب

پژوهش‌های درسی در سال تحصیلی سطح یک در تعدادی از دروس به صورت موظفی تعریف شده است. در این نمایه نشان داده شده است که برای انجام بهتر پژوهش‌های درسی از کدام یک از مهارت‌های پژوهشی می‌توان استفاده کرد.

پیوست دوم: نمایه کاربردهای نمونه نرم‌افزار Word در فرآیند پژوهش

در این نمایه می‌توانید از کاربردهای نرم‌افزار واژه‌پرداز Word در فرآیند پژوهش به تفکیک مراحل و فعالیت‌های مربوط کمک گرفت.

پیوست سوم: منابع برای مطالعه تکمیلی

چنانچه علاقه‌مند به کسب آموزه‌های بیشتر و گسترش مهارت و تعمیق آن بودید می‌توانید به منابع تکمیلی مراجعه و به مطالعات آزاد اقدام کنید، ولی این مطالعه تکمیلی نباید به هیچ وجه تسلط شما را بر مطالب کتاب درسی تحت الشعاع قرار دهد.

مجموعه کارورزی‌های پیش‌رو، حاصل بیش از ده سال تجربه نویسنده در برگزاری کارگاه‌های پژوهشی است و برای تسلط بر مهارت‌های پژوهشگری بسیار مغتنم و مهم است. توصیه می‌شود نسبت به انجام این کارورزی‌ها اهتمام ویژه داشته باشید.

در پایان استدعا دارم پیشنهادها و انتقادهایی که در مراحل اجرای کارورزی‌ها به ذهن استادان و فراگیران می‌رسد و همچنین اگر کارورزی‌های دیگری نیز مناسب دانسته شد، برای تکمیل نسخه‌های بعدی این اثر به اینجانب ارائه کنید. پیشاپیش از بذل عنایت همه کمال امتنان را اعلام می‌دارم. موفق باشید.

مهدی محقق‌فر

بهار ۱۴۰۳

www.ketab.ir